

7. Elhai, J. D., Dvorak, R. D., Levine, J. C., & Hall, B. J. Problematic smartphone use: A conceptual overview and systematic review of relations with anxiety and depression psychopathology. \\ *Journal of Affective Disorders*, 2017, pp. 251–259.

8. Mina Kwon, Hangnyoung Choi, Harman Park, Woo-Young. Neural correlates of model-based behavior in internet gaming disorder and alcohol use disorder \\ *Journal of Behavioral Addictions*. Volume/Issue: Accepted Manuscript / Online First. \\ Publication Date 08 Mar 2024

9. Elise Victoria Tordal, Stale Pallesen, Dominic Sagoe. The prevalence of gambling problems in prison populations: A systematic review and meta-analysis \\ *Journal of Behavioral Addictions*. Volume/Issue: Accepted Manuscript / Online First. \\ Publication Date 08 Mar 2024

ҚАРЖЫЛЫҚ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ ПЕН СТРЕССТІҢ ӨЗАРА БАЙЛАНЫСЫ

Бердібаева С.Қ.¹, Айтқулова Ж.Б.², Бакберген Е.М.¹, Бектеміс Н.Ы.¹

¹Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,

²Т. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясы,
Алматы, Қазақстан

Мақалада қаржылық мінез-құлықтың психологиялық ерекшеліктері және соған қатысты туындаған стресстің өзара байланысы жайлы талданады. Қаржылық мінез-құлық пен экономикалық сананың және экономикалық ойлаудың ерекшеліктері және стресстің өзара байланысы негізінде қаржылық сауаттылықтың шешім қабылдаудағы рөлі айқындалады.

Кілт сөздері: қаржылық мінез-құлық, стресс, қаржылық стресс, экономикалық сана, экономикалық ойлау, қаржылық сауаттылық

В статье анализируются психологические особенности финансового поведения во взаимосвязи со стрессом. Определены различия между финансовым поведением и экономическим сознанием, экономическим мышлением, их связь со стрессом и роль финансовой грамотности в принятии решений.

Ключевые слова: финансовое поведение, стресс, финансовый стресс, экономическое сознание, экономическое мышление, финансовая грамотность

The article analyzes the psychological characteristics of financial behavior and the relationship with stress. The differences between financial behavior and economic consciousness and economic thinking, their relationship with stress and the role of financial literacy in decision making are determined.

Key words: financial behavior, stress, financial stress, economic awareness, economic thinking, financial literacy

Қазіргі қоғамда экономикалық, әлеуметтік жағдайларға байланысты қаржы мәселесі бойынша туындайтын стресс мәселесі өте өзекті сұрақтардың бірі. Несие қарыз алу мәселесін психологиялық тұрғыдан зерттеу де өте өзекті тақырыптардың бірі болып табылады.

Әлеуметтік-экономикалық жағдайларға байланысты адамдардың басым көпшілігі несие алуға жүгінеді соның негізінде туындаған стресс мәселесін зерттеу қазіргі уақыт талаптарының бірі болып отыр.

Несие алып оны уақытымен төлеп отыру немесе төлей алмау кезіндегі стресс өте күрделі жағдай, әрі жағымсыз эмоциялар көбейеді. Несиені төлей алмау адамның психологиясына кері әсерін тигізеді, себебі адам үнемі корқыныш сезімінде жүреді.

Сондықтанда, әсіресе жастарда қаржылық мінез-құлық, экономикалық сана мен экономикалық ойлау сияқты маңызды сұрақтардың мәнін ерте түсініп, қаржылық сауаттылық деңгейін өсірген сайын несие алуда рационалды ойлай отырып бәрін дұрыс талдай алады.

Қаржыға байланысты туындайтын қаржылық әл-ауқаттың жоғарылауы стресстің төмен деңгейімен байланысты болса, ал қаржылық әл-ауқаттың төмендеуі стресстің жоғары деңгейімен байланысты болатынын көптеген зерттеулермен анықталғаны белгілі.

Негізгі бөлім. Қаржылық мінез-құлық қаржылық өнімдер мен қызметтер нарығындағы ақша ресурстарын жұмылдыруды, қайта бөлуді және инвестициялауды қамтитын